

URSAN

VUOSIKERTOMUS

TOIMINTAKAUDELTA 1922—23.

Suomen Tähtitieteen Harrastajain Yhdistyksen Ursan sääntöjen ensimmäisen pykälän mukaan on yhdistyksen tarkoituksena ennen kaikkea levittää tähtitieteen harrastusta laajempiinkin piireihin ympäri Suomenmaan. Tämän työn lopullista järjestämistä ja sen suunnitelmanmukaisen toimenpanon aloittamista onkin pidettävä yhdistyksen tärkeimpänä saavutuksena nyt umpeen kuluneena toimintavuotena. Ajatukset suuren amatööri-tähtitornin perustamisesta ovat näitä suunnitelmia tehdessä saaneet jäädä toistaiseksi lepäämään, ja sen sijaan on päähuomio kiinnitetty astronomisten tietojen levittämiseen mahdollisimman laajoihin piireihin, sekä ennen kaikkea jäsenten omakoh-taisen, pienillä koneilla suoritettavan havaintotyön alkuunpanemiseen ja tukemiseen.

Pääkaupungissa asuvat jäsenet ovat näissä suhteissa olleet paljoo edullisemmassa asemassa kuin maaseutulaiset. Ursan kokouksissa heillä on ollut tilaisuutta esitelmien y.m. välityksellä perehtyä tähtitieteen ja sitä lähellä olevien tieteenhaarojen saavutuksiin, yhdistyksen kirjasto ja sinne tilatut aikakauslehdet ovat olleet heidän käytettävänä, ja he ovat voineet tutustua tähtitaivaaseen sekä suorittaa omia havaintojaan yhdistyksen erinomaisella, kotimaassa valmistetulla heijastinkaukoputkella.

Jotta yhdistys voisi täyttää tarkoituksensa myöskin maaseutujäseniin nähden, joita Ursassa on toimintavuoden lopussa lähes 45 % koko jäsenmäärästä, päätti johtokunta kokouksessaan toukokuun 21:nä päivänä 1923, että maaseutujäsenten vuosimaksut vastedes käytetään yksinomaan heidän omaksi hyväkseen. Nuo maksut erotettiin yhdistyksen muista varoista erityiseen n.s. yleiseen maaseutu-

jäsenten tiliin, johon kertyneillä rahoilla tullaan hankki-
maan kirjallisuutta, tähtikarttoja ja mahdollisuuden mu-
kaan myöskin kaukoputkia maaseudulle lainattaviksi.

Elvyttääkseen vielä enemmän tähtitieteellistä harras-
telutoimintaa maaseudulla päätti Ursan johtokunta sa-
malla, että kun jollekin paikkakunnalle kerääntyy vähin-
tään viisitoista jäsentä — erikoistapauksissa riittää vähem-
pikin — voidaan sinne perustaa Ursan *paikallisosasto*. Yh-
distys toimittaa jokaiselle paikallisosastolleen käytettä-
väksi tähtikaukoputken, jolla jo on mahdollista suorittaa
jokseenkin kaikkia amatööri-tähtitieteessä esiintyviä töitä,
sekä tähtikarttoja ja astronomista kirjallisuutta. Ursan
kirjanpidossa avataan jokaista paikallisosastoa varten oma
tili, jolle viedään $\frac{3}{4}$ paikkakunnalta kerääntyneistä vuosi-
maksuista, $\frac{1}{4}$:n mennessä yleiselle maaseutujäsenten ti-
lille, sekä paikallisosaston tähtinäytännöillä, esitelmillä tai
muilla keinoin ansaitsemat varat kokonaan. — Tältä tililtä
lasketaan pois kaukoputken kuoletus sekä muut menot,
jotka Ursa mahdollisesti uhraa kyseessäolevan paikallis-
osaston hyväksi. Kun osasto on saanut käytettävänään
olevan kaukoputken hinnan kuoletetuksi, on yhdistys vel-
vollinen hankkimaan paikallisosastolle uusia koneita tai
vaihtamaan edellisen kaukoputken toiseen voimakkaam-
paan. — Jokaisen paikallisosaston tulee valita jäsentensä
keskuudesta johtaja, joka huolehtii Ursan lainaamasta ko-
neesta ja kirjoista, kerää vuosimaksut sekä ylläpitää yh-
teyttä pääyhdistyksen kanssa.

Tätänykyä on Ursalla kaksi paikallisosastoa, nimittäin
Mikkelissä — johtajana lehtori O. Jaakkola — ja Joen-
suussa — johtajana maisteri A. L. Hintikka. Kummalle-
kin paikallisosastolle on yhdistys lähettänyt 60:n mm:n
läpimittaisella objektiivilla varustetun parallaktisen kau-
koputken, sekä Schurig-Götzin tähtikartan.

Ursan johtokunta on kuluneena toimintavuonna ollut
kokoonpanoltaan seuraava: puheenjohtajana maisteri V.
A. Heiskanen, varapuheenjohtajana lehtori V. J. Kallio,
sihteerinä ja arkistonhoitajana allekirjoittanut ja muina
johtokunnan jäseninä tohtori Yrjö Väisälä ja maisteri Y.
Leinberg, viimeksimainittu varainhoitajana. Tilintar-

kastajina ovat toimineet maisterit U. Pesonen ja R. Jurva sekä kirjastonhoitajana lehtori V. J. Kallio.

Toimintavuoden vaihteessa oli yhdistyksessä jäseniä 153, niistä vakinaisia 8. Jäsenmäärä on vuoden kuluessa lisääntynyt 25 :llä.

Kokouksia on pidetty kaikkiaan viisi, ja niissä on ollut seuraavat tähtitiedettä koskevat esitelmät: tohtori Yrjö Väisälän "Muuttuvien tähtien havaitsemisesta", maisteri Y. Leinbergin "Copernikuksesta, Kepleristä ja Newtonista", maisteri V. A. Heiskasen "Einsteinin suhteellisuusteorian vaikutuksesta tähtitieteeseen", lehtori V. J. Kallion "Einsteinin teorian puolesta esitetyistä todistuksista" ja allekirjoittaneen "Tähtivalokuvauksesta".

Kuten jo mainittiin, valmistui Ursan suuri, 180:n mm:n objektiivipeilillä varustettu heijastinkaukoputki toimintavuoden kestäessä, tarjoten Helsingissä asuville jäsenille tilaisuuden arvokkaaseenkin tähtitieteelliseen työskentelyyn. Ikävä kyllä ovat vain kovin harvat käyttäneet sitä hyväkseen. Sitävastoin on mainittava, että jotkut jäsenet ovat varsin innokkaasti tehneet havaintoja omilla koneillaan.

Suuren teleskoopin hinnan maksamista varten pani yhdistys viime talvena toimeen tähtinäytäntöjä yleisölle yhteensä 14:nä iltana, ansaiten tällä keinoin kaikkiaan Smk. 1,711:71. Tuloksen pienuuteen näytäntöiltojen lukumäärään verrattuna vaikutti alkuaikoina käytetyn havaintopaikan syrjäinen asema kaukana Töölössä.

Nyt, kun Ursan toiminta on saatu pysyvästi järjestyksi ja todelliseen tähtitieteelliseen harrastelutyöhön ryhtyminen tehty mahdolliseksi, sopii odottaa, että alkavana toimintavuonna paljon useammat jäsenet kuin tähän saakka käyttävät tarjoutuvaa tilaisuutta hyväkseen. Meillä ei totisesti ole varaa antaa komean kaukoputkemme ja kirjastomme pölyntyä, — ja meilläkin kaukaisen Pohjolan eläjillä on mahdollisuus kantaa vaikkapa vaatimatunkin kortemme tähtitieteellisen tutkimuksen jaloon kekon.

Helsingissä 1923, lokakuun 31:nä.

E. SUCKSDORFF.

Ursan sihteeri.

Ursan tilikertomus

toimintavuodelta 1922—23.

Tuloja:

Vakinaisia jäsenmaksuja	Smk.	600:—
Vuosi- ja sisäänkirjoitusmaksuja .	„	3,230:—
Tuloja tähti-illoista	„	1,711:71
Lahjoituksia	„	800:—
Korkoja	„	50:90
	Summa	Smk. 6,392:61

Menoja:

Erilaisia kulunkeja	Smk.	798:40
Pääosaston koneisiin	„	1,805:—
Pääosaston kirjastoon	„	455:—
Mikkelin paikallisosaston kone ..	„	1,454:—
Joensuun paikallisosaston kone ..	„	1,481:—
	Summa	Smk. 5,993:40

Vuoden ylijäämä on siis Smk. 399:21, joka lisätynä saldoon tilivuoden alussa, Smkaan 938:84, antaa saldoksi tilivuoden lopussa Smk. 1,338:05. Se jakaantuu eri tilille seuraavasti: Pääosaston tilillä Smkn 1,459:74 ylijäämä, yleisellä maaseutujäsenten tilillä Smkn 1,025:— ylijäämä, Mikkelin osaston tilillä Smkn 1,019:— velka ja Joensuun osaston tilillä Smkn 1,241:— velka. Lahjoitusvaroista on Smk. 200:— viety lahjoittajan toivomuksen mukaan perustaksi erikoiseen tähtitornirahastoon, johon kertyneillä varoilla, kun ne ovat kasvaneet tarpeeksi suuriksi, on tarkoituksena perustaa erikoinen amatööri-tähtitorni.

Pääosaston suuresta peilikaukoputkesta on tähän mennessä maksettu yhteensä Smk. 4,105:—. Loppu, Smk. 2,350:—, suoritetaan tilattaessa tehdyn sopimuksen nojalla sitä mukaa kuin varoja kertyy tähti-illoilla.

Helsingissä 1923, lokakuun 31:nä.

YRJÖ LEINBERG.
Ursan varainhoitaja.

URSAN VUOSIKERTOMUS

TOIMINTAKAUDELTA 1923—1924.

Nyt umpeen kuluneena Ursan kolmantena varsinaisena toimintavuonna on ollut havaittavissa joitakin merkkejä tähtitieteen harrastuksen lisääntymisestä ja vilkastumisesta. Niinpä on yhdistyksen jäsenmäärä karttunut, suuren yleisön mielenkiinto Ursaa kohtaan on lisääntynyt ja yhdistyksen taloudellinen asema on melkoisesti parantunut.

Mutta sittenkin, syventyessä tarkemmin havaitsemaan saavutettuja tuloksia yhdistyksen varsinaisen, virallisen toiminnan puitteiden ulkopuolelta, ei voi muuta kuin todeta, että saavutettu todellinen tulos valitettavasti kuitenkin jää varsin vähäiseksi. Ursa on jäseniään varten hankkinut erinomaisia havaintovälineitä, mutta hyvin harvat ovat niitä käyttäneet. Kirjastostamme ei ole lainattu paljon mitään, minkä vuoksi ei ole katsottu tarpeelliseksi sen mainittavampaa kartuttamistakaan.

Kuitenkin täytyy Ursan kaltaisen yhdistyksen paljota enemmän kuin monen muun nojata toimintansa juuri yksityisten jäsentensä harrastukseen ja työhön. Yhdistyksen tarkoituksenahan onkin vain olla tuon harrastuksen herättäjänä ja levittäjänä, yhdyssiteenä amatööritähtitieteilijäin välillä ja heidän työnsä auttajana ja järjestäjänä. Yksityisille jäsenille jää tuon työn suoritus. Ja paljonhan on harrastajalla tilaisuutta tutkimiseen ja oppimiseen. Suljetun kirjan kaltainen on useimmille vielä valtava kausi tähtitaivaamme, — ja Ursalla on välineitä, joitten avulla sen aarteet ovat kunkin sitä haluavan saavutettavissa.

Tähtitieteellinen tutkimus on viime aikoina kehittynyt suuresti. Yhä uusia mahtavia kaukoputkia suunnataan taivaalle, ja etäiset salaisuudet peittävä verho on saanut väistyä kappaleen kauemmaksi. Tästä huolimatta, — tai kenties juuri siitä johtuen, — on harrastajalle kuitenkin tarjolla työtä äärettömän paljon. Esimerkiksi muuttuvia tähtiä tunnetaan jo niin lukuisia, etteivät ammattiastro-

nomit enää edes ennättäisi niitä kaikkia tarkoin havaita. Tässä on amatööreille ehtymätön työmaa. Toinen sellainen on tähdenlentojen tutkiminen, — ja tuollaisia todella tieteelle arvokkaita työkenttiä on useita muitakin. Puute on vain työntekijöistä.

Vasta sitten, kun amatööritoiminta Ursan jäsenten keskuudessa on saatu voimaperäisesti käyntiin, kun osakin jäsenistä vain antautuu uhraamaan vapaat iltapuhutensa jatkuvien, säännöllisten havaintojen suorittamiseen, vasta sitten voidaan sanoa Ursan toiminnan olevan cikealla urallaan ja yhdistyksen täyttävän tarkoituksensa. Yhä vilkastunut kokouksissa käynti, ja eritoten viime toimintavuoden kuluessa syntyneen vakituisen kantajoukon säännöllinen mukana olo — huolimatta siitä, että jotkut saattavat asua kaukana Helsingin ulkopuolellakin — on mielihyvällä pantava merkille suotuisana enteenä. Meidän täytyy vain toivoa, että yhdistys voisi lisätä tuollaisen innostuneitten jäsentensä lukumäärän moninkertaiseksi.

Kuluneena toimintavuonna on Ursan johtokunta ollut kokoonpanoltaan sama kuin edellisenäkin, nimittäin puheenjohtajana maisteri V. A. Heiskanen, varapuheenjohtajana lehtori V. J. Kallio, sihteerinä allekirjoittanut, sekä muina jäseninä tohtori Yrjö Väisälä ja maisteri Yrjö Leinberg, viimeksimainittu varainhoitajana, varajäseninä maisteri V. R. Ölander ja taiteilija Matti Varén. Tilintarkastajina ovat toimineet maisterit R. Jurva ja U. Pesonen, varalla maisterit S. Mattsson ja H. Fröberg, sekä kirjastonhoitajana lehtori V. J. Kallio.

Yhdistyksen kokouksia on ollut viisi ynnä pikkujouluillanvietto. Kokouksissa on pidetty seuraavat esitelmät: professori Ilmari Bonsdorff "tavallisimmista maailmansynty-teorioista", maisteri V. A. Heiskanen "elämän mahdollisuuksista vierailta taivaankappaleilla" sekä "tähtisumuista", maisteri Vilho Setälä "kelloista", tohtori O. J. Tallgren "tähtien nimistä", lehtori V. J. Kallio "tähtitieteen muinaisuudesta" ja professori R. Furuhielm "Kapteenin tähtivirroista". Pikkujoulun ohjelmasta mainittakoon maisteri V. R. Ölanderin selostus Eddingtonin tähtiteoriasta Strömgrenin "Scylla ja Charybdis"-kertomuksen mukaan, taiteilija Matti Varénin kirjoittaman tähtitieteellisen näytöskappaleen lukeminen ja Ursan sanomalehti "Stella Nova II".

Yhdistyksen jäsenmäärä on vuoden vaihteessa 205, niistä yksi kunniajäsen, 15 vakinaista ja 189 vuosijäsentä. Jäsenluku lisääntyi vuoden kuluessa 52:lla. — Taiteilija

Matti Varénin sommittelemat kunnia- ja vakinaisille jäsenille annettavat kunniakirjat valmistuivat kevään viimeiseen kokoukseen, missä ne jaettiin saapuvilla olleille vakinaisille jäsenille. Samassa tilaisuudessa päätettiin kutsua professori Ernst Bonsdorff Ursan ensimmäiseksi kunniajäseneksi; — ja vakinaisiksi jäseniksi lehtorit Niilo Kallio ja Elias Levanto, sekä taiteilija Matti Varén, edelliset kiitollisuuden osoitukseksi heidän työstään yhdistyksen hyväksi Einstein-filmin esittäjinä ja viimeksimainittu kunniakirjan ansiokkaana tekijänä.

Ursan havaintovälineet ovat vuoden kuluessa myöskin lisääntyneet, ja omistaa yhdistys nyt suuren 180 mm:n peiliteleskoopin, kaksi 60 mm:n refraktoria, jotka ovat Joensuun ja Mikkelin paikallisosastojen käytettävänä, yhden 40 mm:n pyrstötähden etsijän ja Petzval-mallisella objektiivillä varustetun tähtikameran. Lisäksi on yhdistys tilannut uusia syntymässä olevia paikallisosastojaan varten kaksi 60 mm:n refraktoria, jotka eivät kuitenkaan vielä ole valmistuneet. Pyrstötähden etsijää lukuunottamatta ovat kaikki Ursan koneet kotimaista tekoa.

Tähtinäytäntöjä toimeenpantiin epäedullisen sään takia vain kaksi. Näistä tilaisuuksista oli toinen Merkuriuspasaasin havaitseminen toukokuun 8:n päivän aamuna, jota harvinaista ilmiötä seuraamaan oli saapunut runsaasti jäseniä ja muuta yleisöä, vieläpä maaseudulta saakka.

Yhdistyksen toiminnasta ulospäin on tärkeimpänä mainittava Einsteinin suhteellisuusteoriaa selittävän filmin esitys. Tämän filmin Ursa tuotti Saksasta Suomen Biograafi Oy:n välityksellä, ja esitytti sitä seitsemässä kaupungissa, yhteensä 16 kertaa. Sanomalehdistön erinomaisen reklaamin vuoksi oli menestys mainio, tehden Ursan laajalti tunnetuksi ja parantaen melkoisesti yhdistyksen taloudellista tilaa. Filmin esittämisestä huolehtivat etupäässä maisterit Heiskanen ja Leinberg, uhrautuen tähän tehtävään Ursan hyväksi aikaansa ja vaivojaan säästämättä.

Johtokunnan toimenpiteistä mainittakoon vielä suunnitelma oman havaintopaikan hankkimisesta ja varustamisesta suojalla, missä yhdistyksen koneita voitaisiin säilyttää ja mahdollisesti havainnotkin tehdä. Tätä varten johtokunta teki retken Meilahteen sopivaa paikkaa etsimään, sekä jätti Valtioneuvostolle anomuksen vuotuisen rahavastuksen myöntämisestä Ursalle pienen havaintoaseman aikaansaamista ja ylläpitämistä varten. Tämä anomus

kuitenkin valitettavasti hyljättiin, joten ylläesitetyn suunnitelman täytyy ainakin toistaiseksi raueta.

Ehkäpä Ursan vielä joskus käy mahdolliseksi rakentaa tähtitorni, missä suoritettut tutkimukset vievät tietemme maineen oman maan rajojen ulkopuolelle kauvas maailmaan. Mutta ennen sitä meillä on vielä paljon tehtävänä. Meidän suomalaisten tähtitieteen harrastajien on ensiksikin osoitettava, että meissä on oikeata intoa tutkimaan taivaan ihmeitä. Ja siihen meille jo nyt on mitä parhain tilaisuus.

Helsingissä 1924, lokakuun 15 p:nä.

E. SUCKSDORFF.

Ursan sihteeri.

Kertomus Ursan rahavarain hoidosta tilivuonna 1923—24.

Päättynyt tilivuosi on ollut n.s. "Suuren Ursan" kolmas. Se on käynyt aineellisen vaurastumisen merkeissä. Rahallinen ylijäämä, joka edellisen tilivuoden päättyessä oli Smk. 1,338: 05 on vuoden kuluessa lisääntynyt Smk:aan 14,211: 21, joista Smk. 8,500: — on talletustilillä Maakuntain Keskuspankissa kasvaen korkoa 8 ½ % mukaan sekä Smk. 5,600: — juoksevalla tilillä. Kassasaldo 31. VIII oli Smk. 111: 21.

Mutta yhtä tärkeätä kuin varojen kerääminen on niiden hyödyllinen käyttäminen; käyttäminen tarkoituksiin, jotka edistävät niitä aatteita, joita Ursa on ottanut ajaakseen. Tässä suhteessa ei kulunut vuosi ole ollut yhtä tuloksellinen. Uusia koneita hankittiin ainoastaan 40 mm:n objektiivilla ja 240 mm:n polttovälillä varustettu kaukoputki muuttuvien tähtien havaitsemista varten, sekä okularimikroskopi peilikaukoputkeen. Sitäpaitsi on viimeksi mainitun putken hintaa kuoletettu Smk:lla 1,000: —, joten siitä vielä on Smk. 1,350: — maksamatta.

Aikakauslehtiä on Ursalle kuten aikaisemmin tilattu Nordisk Astronomisk Tidskrift, sekä Sirius.

Tähti-iltoja on järjestetty ainoastaan 2 riippuen tämä etupäässä koko talven ajan vallinneesta harvinaisen pilviestä säästä, sekä osittain Einstein-filmistä, joka kevät-puolella vei "Ursan" johtohenkilöiltä huomattavasti aikaa. Toinen yllämainituista tähtinäytännöistä oli Merkuriuksen ohikulun aikana 8. V ja toinen 13. V. Sitäpaitsi on Joensuun haaraosasto keskuudessaan järjestänyt tähtinäytännöjä; kaikkiaan on näillä tilivuoden aikana kertynyt Smk. 417: —.

Haaraosastot ovat huomattavasti kuolettaneet kaukoputkiensa hintoja ja on niillä tilivuoden päättyessä velkaa pääosastolle: Joensuulla Smk. 656: —, Mikkelillä 749: —.

Tuleva vuosi varmaankaan ei tule tuottamaan yhtä suurta voittoa kuin kulunut; onhan Einstein-filmi menettänyt uutuuden viehätöksensä vaikkakin siltä vielä voitaneen jonkun verran toivoa. Tulevan vuoden päätehtävänä on oleva varojen käyttäminen "Ursan" toiminnan kaikinpuoleiseksi hedelmöittämiseksi.

KERTOMUS

URSAN TOIMINNASTA TOIMINTAKAUDELTA 1924—25.

Tänäkin toimintakautena on Ursan toiminta ollut jokseenkin hiljaista. Kokouksia on kaikkiaan pidetty viisi, ja niissä seuraavat esitelmät: Professori I. Bonsdorff: Suomen osanotosta kansainväliseen geodettiin työhön, toht. Heiskanen: luode- ja vuoksi-ilmiöistä, maist. Ölander: hypoteser om de variabla stjärnornas ljusväxlingar ja maist. Leinberg kaksoistähdistä. Tämän lisäksi piti maist. Setälä ennustettuna maailmanloppupäivänä, viime helmik. 6. p:nä Ursan puolesta yleisölle esitelmän: mitä tiede sanoo maailmanlopun mahdollisuuksista?

Ursan kanssa tekemänsä sopimuksen mukaan on ursalainen herra Koski näyttänyt kaikkina tähtikirkkaina iltoina yleisölle tähtiä omalla kaukoputkellaan. Ursan suuri peilikaukoputki on sitä vastoin valitettavasti saanut olla jokseenkin rauhassa luullakseni kuitenkin suureksi osaksi siitä syystä, ettei sille ole onnistuttu saamaan sopivaa pitopaikkaa.

Vuoden kuluessa on Ursa hankkinut kolme uutta parallaktisesti montteerattua 60 mm:n läpimittaista kaukoputkea Porissa, Tampereella ja Turussa olevia jäseniään varten. Niinikään on ostettu yksi 56 mm:n läpimittainen kaukoputki.

Entisten Joensuun ja Mikkelin maaseutu osastojen lisäksi on tänä vuonna syntynyt maisteri Niilo Kallion toimesta uusi maaseutuosto Poriin.

Ilahuttava tapahtuma on 6,000 mk:n valtioavun saaminen Ursan tukemiseksi. Tämän summan on johtokunta päättänyt käyttää Ursan ensimmäisen vuosikirjan julkaisemiseen, ja voinee tämä julkaisu ilmestyä ensi kalenterivuoden alussa.

Toimintakauden kuluessa on Ursan johtokunta ollut seuraava: puheenjohtaja: tohtori V. A. Heiskanen, varapuheenjohtaja: lehtori V. J. Kallio, sihteeri: maist. Hj. Walldén, muut jäsenet professori Yrjö Väisälä ja maisteri Yrjö Leinberg sekä varajäseninä maisteri V. R. Ölander ja taiteilija M. Warén. Tilintarkastajina ovat olleet maisterit R. Jurva ja U. Pesonen ja varalla neidit S. Mattsson ja H. Fröberg.

Yhdistyksen jäsenmäärä toimintakauden vaihteessa oli 203, nim. yksi kunniajäsen, 18 vakinaista ja 184 vuosijäsentä. Jäsenmäärä on täten vähentynyt vuoden kuluessa 2:lla. Uusia jäseniä tosin on hyväksytty 46, mutta entisistä jäsenistä muutamia on ilmoittanut eroavansa, ja joukko sellaisten henkilöiden nimiä, jotka joko paikkakunnalta pois muuttamisen tai muusta syystä eivät useampaan vuoteen ole jäsenmaksujaan suorittaneet, on jäsenluettelosta poistettu.

Toivottavasti ei Ursan alkava toimintakausi jää hedelmättömäksi.

Toimeksi saaneena:

U. Pesonen.

Ursan vuosikertomus toimintakaudelta 1925 – 1926.

Äskettäin umpeen kulunut Ursan toiminnan viides vuosi on monessa suhteessa merkinnyt Ursalle edistymistä ja vaurastumista. Niinpä on, mainitaksemme vain lyhyesti vuoden tapahtumat pääpiirteissään, yhdistyksemme jäsenluku valtavasti kasvanut, etenkin maaseudulla, jonne on syntynyt kokonaista 4 uutta paikallisosastoa (Tampereen, Turun, Jyväskylän ja Pielaveden), Ursan ensimmäinen julkaisu, nimeltään „Tähtitiedettä harrastajille” on ilmestynyt kirjakauppaan ja ilmaiseksi jaettu Ursan jäsenille, tähtitornihankkeet sekä pääosastossa Helsingissä että Turun paikallisosastossa ovat vuoden lopussa aivan toteutumaisillaan ja Helsingin tähtitornihankkeen yhteydessä on Ursalle tehty hyvinkin huomattavia lahjoituksia.

Siirtyessäni Ursan toimintaa yksityiskohtaisesti kuvaamaan on minun siis ensin mainittava, että jäsenluku, joka toimintavuoden alussa oli 203, on vuoden kuluessa lisääntynyt 111:lla, ollen jäseniä nyt 314, niistä 1 kunniajäsen, 25 vakinaista jäsentä ja 288 vuosijäsentä. Jäsenistä luetaan kunniajäsen, 16 vakinaista ja 107 vuosijäsentä Ursan pääosastoon (Helsingissä), muut ovat n.s. maaseutu-jäseniä.

Paikallisosastoja, joita vuosi sitten oli kolmessa maaseutukaupungissa, nimittäin Joensuussa, Mikkelissä ja Porissa, on nyt kaikkiaan 7, niistä yksi maalaispitäjässä, nim. Pielavedellä. Niiden syntymisvuodet, nykyiset johtajat ja nykyinen jäsenluku on seuraava: Mikkelin osasto, per. 1923, joht. maist. T. Kumpulainen, jäs. 14, Joensuun osasto, per. 1923, joht. leht. J. Laine, jäs. 25, Porin osasto, per. 1924, joht. leht. V. Siivola, jäs. 17, Tampereen osasto, per. 1925, joht. leht. Niilo Kallio, jäs. 40, Turun osasto, per. 1926, joht. prof. Y. Väisälä, jäs. 37, Jyväskylän osasto, per. 1926, joht. leht. Alli Salmi, jäs. 25, Pielaveden osasto, per. 1926, joht. rov. M. A. Levander, jäs. 13.

Tampereen, Jyväskylän ja Pielaveden uusille paikallisosastoille on hankittu ja lähetetty samanlaiset kaukoputket, kuin vanhemmilla paikallisosastoilla jo ennestään on. Turun paikallisosasto on omasta pyynnöstään kaukoputken sijasta saanut käytettäväkseen vastaavan rahasumman oman tähtitornin rakentamista varten, sillä kun on käytettävimpinä sekä Turun suomalaisen yliopiston että parin yksityisen jäsenensä kaukoputket.

Paikallisosastojen toiminnasta ei muuten ole paljoakaan tietoa. Mainitsen tässä vain, että Tampereen osasto marraskuussa 1925 järjesti yleisen esitelmätilaisuuden, jossa prof. I. Bonsdorff piti esitelmän aiheesta: „Ovatko Marsin kanavat todellisia?”

Helsingissä on pidetty 5 kokousta, vuosikokous lokak. 22:na 1925 siihen luettuna. Kokouksissa on pidetty seuraavat esitelmät:

Maist. G. Järnefelt: Prof. Oberth'in avaruusraketeista.

Tri V. A. Heiskanen: Einsteinin teorian puolesta.

Maist. V. R. Ölander: Vuoden 1925 pyrstötähdistä.

Prof. I. Bonsdorff: Ovatko Marsin kanavat todellisia?

Tri V. A. Heiskanen: Linnunradasta ja sen valaisevista ja tummista tähtisumuista.

Maist. U. Pesonen: Kiintotähtien halkaisijamääräyksistä.

Leht. V. J. Kallio: Valo-opillisia kokeita.

Tämän vuoden kuluessa on Ursa julaisut ensimmäisen julkaisunsa, nimeltään „Tähtitiedettä harrastajille”. Tämä sisältää 12 eri kirjoitusta tähtitieteen ja sitä lähellä olevilta aloilta; sen on kustantanut Söderström Oy., joka tekijäpalkkiona Ursalle luovutti 200 kpl. Kun nämä eivät jäsenluvun nopeasti kasvaessa riittäneet kaikille uralaisille, ostettiin 100 kpl. lisää. Helsingkiläisillä julkaisu jaettiin kokouksessa 15/4 26, maaseutujäsenille se lähetettiin postitse huhti- ja toukokuun kuluessa.

Toinen kauan vireillä ollut hanke, jonka toteuttaminen suureksi osaksi lankee nyt kuluneen toimintavuoden osalle, on oman tähtitornin rakentaminen Helsinkiin. Hankittuaan skitsipiirroksat arkkitehti Martti Välikankaalta Ursan johtokunta jouluk. 1925 pyysi Helsingin kaupungin rahatoimikamarilta saada vuokrata tarvittavan maanalan Kaivopuistosta. Asia siirtyi sittemmin kaupunginvaltuuston ratkaistavaksi ja maalisk. 1926 se lopullisesti ratkaistiinkin myönteiseen suuntaan, kaupunginvaltuuston valtuuttaessa rahatoimikamarin vuokraamaan Ursalle 30 m²:n suuruisen maa-alan Kaivopuistosta 10 vuodeksi 600 mk:n vuotuista vuokraa vastaan. Tämän jälkeen Ursan johtokunta hankki arkkitehti Välikankaalta lopulliset piirustukset ja sopi Lehtisen & Roustin rakennustoimiston kanssa muuraustöistä. Kuppeli tilattiin Söhlbergin konepajasta. Elokuun lopussa oli muuraustyö melkein loppuunsa saatu ja kuppeli odotti valmiina verstaassa vuoroaan.

Tämä pikkuinen tähtitorni, joka on tiilistä rakennettu ja ulkoa rapattu, on pohjapiirroksessa ympyränmuotoinen, sen ulkoläpimitta on 5 m, sisäläpimitta alhaalla 4,1 m, ylhäällä 4,4 m. Keskellä oleva konepilari on juurella 1,5 m paksu, yläpäässä 1 m, sen korkeus on 4 m; samalla korkeudella on siitä eristetty lattia. Kuppeli on rautaa, se on puolipallonmuotoinen, läpimitaltaan 4,7 m. Sen aukko on ainutlaatuinen: se on nimittäin sektorin muotoinen, aukkokulman ollessa noin 45°. Koko tornin korkeus maasta kuppelin päällä olevan koristetangon juureen on n. 7 m.

Rakennustöitä aloitettaessa johtokunta ryhtyi myöskin rahoja keräämään. Suurimmat lahjoitukset ovat tehneet prof. E. Bonsdorff 10,000 mk., prof. Anders Danner samoin 10,000 mk. ja S.O.K. 5,000 mk. Pienempiä lahjoituksia on kertynyt kaikkineen n. 4,300 mk. Tämä lahjoitusten kerääminen jatkuu vielä. — Raha-asioista puhuen täytyy minun mainita, että Valtioneuvosto on, samaten kuin jo vuodelle 1925, myös vuodelle 1926 myöntänyt yhdistyksellemme 6,000 mk:n suuruisen valtionavun.

Lopuksi tarvittaneen tämän vuosikertomuksen täydentämiseksi vain luettelo johtokunnan jäsenistä. Näinä ovat toimineet seuraavat viime vuosikokouksessa valitut ursalaiset: puheenjohtajana: tri V. A. Heiskanen, varapuheenjohtajana: leht. V. J. Kallio, sihteerinä: allekirjoittanut, johtok. vakin. jäsenenä: liikem. J. H. Mäkinen ja pankinvirk. A. V. Raita, ensinmainittu varainhoitajana, sekä johtok. varajäsenenä prof. Y. Väisälä ja taiteilija M. Wärén.

Ursan kirjasto on edelleenkin ollut leht. V. J. Kallion hoidettavana ja tilien tarkastuksen ovat toimittaneet maist. R. Jurva ja Y. Leinberg.

Helsingissä, lokak. 30 p:nä 1926.

V. R. Ölander.

